

УДК 070.11:17.035.3(=161.2)

УКРАЇНОЦЕНТРИЗМ – ІНТЕГРУЮЧИЙ ПРИНЦИП ФОРМУВАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Василь Лизанчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: vvlyzanchuk@gmail.com*

Схарактеризовано принципи діяльності ЗМІ в умовах інформаційно-психологічної і військової агресії Російської Федерації проти України. Закцентовано увагу на тому, що всі принципи журналістики мають ґрунтуватися на засадах україноцентризму. Головною зброєю проти російської маніпулятивної пропаганди є історична Правда. Наголошено, що нинішні і майбутні журналісти – студенти покликані ставитися до стандартів журналістської творчості конструктивно, органічно поєднувати професіоналізм і національно-громадянську позицію.

Ключові слова: принципи журналістики, україноцентризм, правда, українська мова, професійні стандарти, національно-громадянська позиція, маніпулятивна пропаганда, російська агресія.

Принцип від латинського – «*principium*» – це основа, начало: 1) первоначало; те, що лежить в основі певної теорії науки; 2) внутрішнє переконання людини; основне правило поведінки [18, с. 547]. Принципи є в основі будь-якої діяльності, відповідають її специфіці. Принципи ЗМІ є теоретико-методологічною основою функціонування журналістики. Професор А. З. Москаленко зазначав, що принципи формуються, встановлюються людьми на основі осмислення законів, процесів суспільно-політичного життя і є їхнім відображенням [15, с. 164–165].

З погляду філософії і політології принципи – це відображення у свідомості людей суспільних явищ, історичних процесів. Принципи мають характер вимог, нормують вибір рішень у суспільстві, відображають найістотніші інтереси. Принципи сприяють вибору оптимальних варіантів у творчому процесі журналістів, служать регулятором їхньої громадянської поведінки. Сутність принципів в діяльності засобів масової інформації досліджували, осмислювали В. Й. Здоровега [8, с. 161–162], І. Л. Михайлин [13, с. 82–86], [7, с. 219], А. З. Москаленко [15, с. 164–173], В. І. Шкляр [21, с. 45–47], Роджер Блюм [3, с. 56–57], автор цієї статті [10, с. 81–97] та ін. Вони зазначали, що до системи принципів сучасної журналістики належать гуманізм, патріотизм, об'єктивність, достовірність, правдивість, точність інформації, авторська компетентність, гарантування на доступ до інформації, вільне висловлювання своїх поглядів і думок, оперативність, демократизм, дотримання професійної етики і загальнолюдських норм моралі тощо.

Ці принципи, на наш погляд, визначають, по-перше, зміст і професіоналізм, по-друге, методи і форми, по-третє, структуру і мету функціонування засобів масової інформації.

Понад десять років тому автор цієї статті наголошував, що принципи діяльності засобів масової інформації нерозривно пов'язані з нормами службової чи професійної етики журналіста, його світоглядною позицією, національно-духовним переконанням, державотворчим мисленням, фаховою обдарованістю, інтелектом, здібністю завжди бути готовим до праці. Творчий процес повинен ґрунтуватися на органічному поєднанні свободи слова і відповідальності, плюралізму думок, правдивості та журналістської етики, основними принципами якої є: повага до істини і гідності особи; відмова від використання нелегальних або нечесних методів під час збирання інформації; активна участь у процесах українського державотворення; розвиток і захист національного інформаційного простору; критичне ставлення до розтиражування фактів, що принижують гідність людини за расовими, релігійними чи національними мотивами [10, с. 84].

Отже, мовиться про формування журналістського професіоналізму, який охоплює широкий світоглядний спектр, вміння бачити і глибинно розуміти суспільно-політичні, соціально-економічні, національно-громадянські, морально-духовні явища у їхньому нерозривному зв'язку як у просторі, так і у часі. «У понятті «журналістська майстерність» (журналістський професіоналізм. – В. Л.) нашаровуються різні ознаки професійних рис працівника ЗМІ від морально-громадянських (мужність, сміливість), психологічних (оперативність, відчуття актуальності), освіченість (знання, компетенція) до суто літературних (уміння цікаво, стисло, образно викладати думку). А на телебаченні ще й певні зовнішні дані (голос, зовнішній вигляд). Зрештою, високий професіоналізм журналіста охоплює ще й глибинніші людські якості, особливу внутрішню енергетику, яка дає змогу йому впливати на інших людей, підпорядковувати їх своїй духовній владі» [8, с. 32], – наголошував професор В. Й. Здоровага.

Формування, удосконалення журналістського професіоналізму триває весь період творчої діяльності – під час навчання в університеті, а також на роботі в найпотужнішому, найавторитетнішому засобі масової інформації. Дотримання принципів як теоретико-методологічної основи функціонування журналістики є найважливішим критерієм морально-духовної спрямованості, професійних стандартів, мовностилістичного рівня, тематично-змістової насиченості матеріалів будь-якого засобу масової інформації.

У зв'язку з тим, що принципи журналістики є відображенням об'єктивних суспільно-політичних процесів, встановлюються людьми на основі законів, то їх можна змінювати, удосконалювати, уточнювати з метою формування у студентів, працівників ЗМІ національно-гуманістичних переконань. У сучасних умовах інформаційно-психологічної і військової агресії Російської Федерації проти України актуалізувалася потреба прискіпливіше придивитися, глибше проаналізувати сутність принципів функціонування журналістики в Україні, окреслити їхнє головне, фундаментальне спрямування. Ґрунтовний аналіз діяльності ЗМІ в Україні дає підставу стверджувати, що всі принципи журналістики повинні ґрунтуватися на засадах україноцентризму, тобто україноцентризм має виконувати роль інтегруючого

принципу формування журналістського професіоналізму і функціонування засобів масової інформації.

Наголошую, що україноцентризм (український центрзм) – це політико-ідеологічна, соціально-економічна, морально-духовна концепція розбудови відновленої незалежності Української Держави, це – філософська національно-психологічна, світоглядна позиція громадянина України, у тому числі й журналіста [11, с. 97].

Україноцентризм ґрунтується на концепції націоналізму, який є філософією буття Нації, її життя, розбудови, а шовінізм, фашизм, нацизм і московський рашизм, який увібрав у себе шовінізм, фашизм, нацизм і комуністичну ідеологію – це філософія і практика поневолення, гноблення інших націй. В основі українського націоналізму – гуманістична національна ідея державотворення, а в основі шовінізму, фашизму, нацизму, рашизму – великодержавницький імперський інтерес. Націоналізм починається з любові до свого, а шовінізм, фашизм, нацизм, рашизм – з ненависті до чужого. Мета націоналізму – свобода своєї нації, а мета шовінізму, фашизму, нацизму, рашизму – поневолення інших націй. Націоналізм трактує інтернаціоналізм як міжнаціональні взаємини на засадах рівності націй, а шовінізм, фашизм, нацизм, рашизм перетворюють інтернаціоналізм у засіб денационалізації народів і підпорядкування їх імперській, великодержавницькій ідеї. Для націоналіста національні ознаки інших: мова, культура, традиції, звичаї – усі святині є об'єктом поваги і пошанування, а для шовініста, фашиста, нациста, рашиста – це те, що потрібно негайно знищити, викоринити і замінити своїм. Саме такою є мета гібридної війни Російської Федерації проти України. Націоналізм породжує подвижників і героїв, а шовінізм, фашизм, нацизм, рашизм – убивць, грабіжників, загарбників, яничарів, холоїв.

Проаналізувавши наведені положення, професор Володимир Монастирський дійшов глибокого, правдивого висновку, що націоналізм не має нічого спільного з шовінізмом, фашизмом, нацизмом і рашизмом, оскільки він є генетично визначеним явищем природи, а це означає, що він є творінням не стільки людського розуму, скільки Всевишнього, тоді як шовінізм, фашизм, нацизм, рашизм є штучними, хворобливими, маніакальними отруйними плодами [14, с. 29].

Ідеологи «русского мира» заповзято нав'язують постмодерні постулати в Росії, Україні та Європі, тобто, сприймайте нашу, московську, правду, адже усі правди рівнозначні, рівноправні, прийнятні; українська національна ідея суверенного державотворення – це релікт старої доби, нав'язаний ворожими силами проти централизованної російської держави. Мовляв, українська держава – це штучне утворення, це – помилка історії, тому її треба виправляти: повернути Україну в лоно російської імперії. Для цього, за світоглядною парадигмою постмодернізму, яку московські, путінські рашисти переплели зі сталінською – комуністичною і гітлерівською – нацистською антинародною ідеологією і політикою людиноубивства, «все годиться, все прийнятно». У контексті журналістської діяльності така філософія постмодернізму призводить до пропаганди найпаскудніших ідей і вчинків, до апології державної зради і замилування насильством, до заперечення національних прав українців і загравання з «русским миром» [5], – наголошує публіцист Сергій Грабовський.

Російські пропагандисти-маніпулятори відверто брешуть. Характеризуючи політико-ідеологічний стан в царській Росії, французький дослідник Мішле обурювався: «Росіянин – це брехня. Брехня – в громаді, фальшивій громаді. Брехня – в поміщику, священику і цареві [...] брехлива з брехливих, найвища брехня, яка увінчує всі

брехні» [23, с. 203]. Ален Безансон підкреслив, що «мистецтво брехні таке ж старе, як і сама Росія. І Кюстін, і Мішле відзначили це мистецтво як її основну рису... Але наше XX століття пізнало нову і складнішу версію «згаданої брехні – комуністичну брехню» [2, епіграф]. Нинішня московська маніпулятивна пропаганда ґрунтується на потьомкінській і комуністичній брехні, яку намагаються «вибудувати так, щоб не залишити жодної щілини», «не можна було допустити, щоб будь-хто бачив несфальшовану дійсність» [2, с. 94].

Журналістика в СРСР служила комуністичній партії, її вождям, оспівувала, наприклад, Леніна, який «любив кров і не бачив нічого красивішого, ніж «безжалісні репресії» [2, с. 90]. Нинішні апологети російської імперської ідеології і політики, танцюючи під мелодію путінської балалайки, оспівують гібридну війну, «безжалісні репресії» проти України. Цю, так звану журналістику, «необхідно вивчати в рамках окремої галузі науки, на стику психіатрії, кримінології і зоопсихології» [22], – наголошує експерт із Москви Ігор Яковенко.

Тому в українських журналістів головною, дошкульною зброєю в інформаційно-психологічній війні з російськими маніпуляторами, та й не тільки з ними, має бути всебічно обґрунтована Правда, яка в галузі комунікативістики означає сукупність концептуально-методологічних підходів, національно-громадянських і морально-духовних цінностей, аксіологічних настанов і журналістської гідності. Адже новітнє осмислення інформаційно-емоційного і змістовно-тематичного потенціалу журналістських матеріалів в епоху глобалізації та російської агресії, коли різноманітні інформаційні потоки пронизують гуманітарний простір України і загрожують національній ідентичності, соборності держави, українські ЗМІ мають працювати на засадах україноцентризму.

Саме в цьому контексті, на мою думку, має бути побудований навчальний процес в університетах, які готують журналістів. Студенти повинні глибоко усвідомити, що гуманістична, національно-громадянська журналістська творчість ґрунтується на органічному поєднанні свободи слова і відповідальності за долю Української Держави. Привертаю увагу до думок журналістикознавця, полтавця з Прилук, професора С. Сірополка про морально-фахові вимоги, що впливають із принципів творчої роботи: «Хто не оволодів ту справу, про яку збирається писати, той приносить шкоду справі, а себе самого може виставити на сміх, бо відсутність знання не може компенсувати жвавість пера та добір хвиських слів. Але, з другого боку, хто не опанував журналістської форми вислову, той і при найліпшому ознайомленні із справою не досягне успіху. Відповідна форма вислову разом із якістю думки й силою переконання є передумовою журналістичної праці для досягнення найбільшого успіху...» [4, с.146].

Нинішній студент – майбутній журналіст покликаний глибоко усвідомлювати свою моральну відповідальність за усне чи писемне слово, за кожну думку, за кожне твердження. «Особа, яка добре не знає своєї літературної мови, яка глибоко не збагнула свого національного обов'язку й яка не усвідомила собі потреб своєї нації, – не сміє бути журналістом та взагалі працівником пера» [9, с. 314 – 315], – наголошував професор К. Костів. Таких переконань був Іван Огієнко, який підкреслював: «Особа, що не знає добре своєї соборної літературної мови та своїх рідномовних обов'язків, не може бути робітником пера» [16, с. 23]. Надто категоричні вимоги, але небезпідставні, бо й нині актуальні, коли процес російщення в Україні набирає нових форм.

З огляду на те, що мова є своєрідним синтезом усього національно-державницького, фокусом його бачення, мовне питання виходить за безпосередньо лінгвістичні межі і набуває політичного, соціального, ідеологічного характеру. Адже мова формує націю, нація будує державу, держава береже мову, бо мова – це нервова система державного організму. Якщо в державі не функціонує мова титульного народу, то така держава хвора й приречена на втрату національних і духовних особливостей, соборності та незалежності.

Всебічне функціонування української мови в усіх державних і суспільних інституціях є питанням життя або смерті української нації, національної держави, української України. Адже однією з основних мотиваційних передумов війни Росії проти України є путінська політика захисту «русскоязычного населения». Ще в 2000 році Людмила Путіна на всеросійській конференції заявила, що російська мова об'єднує людей в «русский мир», а тому необхідно утверджувати, обороняти й розширювати мовні кордони «русского мира». На жаль, кордони «русского мира» проходять через сесійну залу Верховної Ради України, кабінетами, коридорами різних владних інституцій, засобів масової інформації, освітніх, бізнесових та спортивних організацій. Звідси розповзається по всій Україні нігілістичне, зневажливе ставлення до української мови, національної культури, що підживлює українофобів, паралізує зросійщених українців, які перебувають на психологічному роздоріжжі: вириватися з чужого «русского мира», формувати внутрішню потребу спілкуватися українською мовою, створювати українськомовне інтелектуальне життєве середовище чи за інерцією залишатися російськомовними і вести своїх дітей, онуків, правнуків чужим шляхом, збільшуючи таким чином кількість російськомовного населення, а отже, ослаблюючи українську національну потугу.

Підривають українську національну потугу телеканали «Прямий», «Інтер», «News One», «112 Україна» та низка інших теле- і радіоорганізацій, де панує російсько-українська двомовність, або суттєво переважає мовлення по-російськи. «Нестримно змінює своє у минулому однозначно українське обличчя ЗІК на щось інше, – зазначив філософ Ігор Лосєв. – В ефірі з'явився одіозний Євген Червоненко, постійний ведучий News One, й одразу оголосив українцям: «Україні без Росії не можна!». Ця формула є світоглядною основою ідеології 5-ої колони Кремля в Україні» [12]. Чимало діячів різних рангів з різних сфер, які живуть і збагачуються в Україні, все гучніше волають: «Russland, Russland, uber alles!». Євген Червоненко, Едуард Долинський, Ганна Герман запекло критикували будь-які спроби деросійщення України й захисні квоти для української мови. Суть їхньої та інших маніпуляторів, на думку І. Лосєва, така: «вони готові змиритися з тим, що українська мова буде державною на папері, де-юре, але рішуче проти такого її статусу в реальному житті» [12]. Тобто вони намагаються, погоджуюся з Ігорем Лосєвим, увічнити колоніальне становище України в гуманітарній сфері й вдаються до будь-яких формально-казуїстичних хитрувань, на кшталт: «Какая разница на каком языке говорит – бил би хороший человек», «Па рускі какось-якось льогшее».

Професор Колумбійського університету Юрій Шевчук слушно наголосив, що двомовність для України – це поцілунок смерті. «Мовна шизофренія або лінгвошизофренія – це послідовна культурна політика, яка передбачає змішання української і російської мови. Це руйнує українську мову на усіх її рівнях. Адже люди, за законами психіки, репродукують ту мову, якучують навколо себе. Почути незасміче-

ну українську мову зараз складно. Людина починає говорити на рівні дуже примітивних смислів, які не здатні досягнути усього складного комплексу навколишнього світу, – зазначив Юрій Шевчук. – Відбувається те, чого завжди прагнула політика російського імперіалізму – зруйнувати українську мову зсередини, розхитати, уподібнити до російської так, щоб самі українці «добровільно» від неї відмовилися. Окрім того, відбувається деінтелектуалізація української мови і культури. Володіння мовою як мінімальна вимога професіоналізму цілком ігнорується» [20]. На жаль, це помітно на всіх теле- і радіоканалах, де панує російсько-українська двомовність.

Невже власник телеканалу «Прямий» Володимир Макеєнко, генеральний директор Євгенія Захарова, ведучий Матвій Ганапольський і його колеги не розуміють: коли будь-яка мова постійно змішується з іншою, у ній починають відмирати механізми власної саморегенерації, а значить і сама здатність існувати. Відомі десятки висловів талановитих людей, що без мови – немає нації, відмирає мова – зникає нація. Краса і розвиток світу у розмаїтті мов, культур, націй.

Чому б на телеканалі «Прямий» не створити програми, які популяризували б українську мову, культуру? Наприклад, у США такі програми – це ознака високої культури, свідомого ставлення до мови. Радіо- і телепрограми (3-4 на тиждень) популяризують мову, організовують різні конкурси. Провідні мовознавці на високому інтелектуальному рівні говорять про життя мови, про слова і цивілізаційне значення цих речей для американців.

Уполіджене становище української мови і культури в Україні має бути проблемою і боєм не лише етнічних українців, а й кожного, хто вважає себе патріотом України. Не може бути політично і економічно незалежної держави, якщо її громадяни духовно і культурно колонізовані.

Телебачення володіє потужною силою, щоби активно сприяти створенню українського мовного і культурного світу. Професор Юрій Шевчук з великою тривогою наголошує: «Якщо не покласти край політиці «мовної шизофренії», то українська мова може вмерти протягом двох поколінь» [19]. Невже цього хочуть працівники «Прямого» та інших телевізійних і радіоканалів, де українська мова виконує лише роль архітектурної окраси, декору? Яскравим прикладом є програма «Ехо України» (Чому на титрах **Ехо** України?).

Шановний Матвій Ганапольський своїми російськомовними спічами і двомовними запитаннями так «заворожує» телеглядачів, що навіть львів'яни задають питання російською мовою (А може то московські п'ятиколонники, яких за останні роки у Львові побільшало?!). Таким чином автор відомої книжки «Кисло-сладкая журналистика» (2009) М. Ганапольський (Він наголошував «Если вы хотите стать журналистом – купите эту книгу и выучите ее наизусть») нині підживлює мовну шизофренію, з якої випливає: якщо в Україні має сформуватися політична нація, то українці повинні відректися української мови, культури – стати чужомовними, тобто російськомовними, утвердити в собі особливу форму російської свідомості, яка плекає малоросійство, яничарство, манкурство, холуйство. То хіба за це віддають своє життя патріоти України у той час, коли Матвій Ганапольський, Євген Кисельов («Підсумки»), «Вказівний палець з Андрієм Пальчевським» та інші («Разом») відсувають на маргінес українське Слово, навіюють, прищеплюють зневагу до української мови?!

Українське суспільство – від Президента, Голови Верховної Ради, Прем'єр-міністра України до прибиральниці, двірника – має цілеспрямовано деколонізувати українську мову. Йдеться не про заборону російської, а про мовну екологію. Це в інтересах і тих, хто любить російську. Припинімо змішувати українську і російську мови (це стосується телеканалу «Прямий» та інших теле- і радіоорганізацій), аби кожна людина чула чисту, питому, незасмічену українську мову, спілкувалася нею на службі, у засобах масової інформації, на сесії Верховної Ради, в адміністрації Президента, Кабінеті міністрів – у всіх державно-громадських організаціях. Створений телевізійний канал «Прямий» має бути повністю українськомовним за формою і національним за духом. Для національних меншин, до яких належать також росіяни (підкреслюю це!), доцільно створити окремий телеканал, на якому транслювали б передачі мовами усіх національних меншин в Україні, а всі інші телеканали в Україні мають бути українськомовними.

Прислухаймося до професора Юрія Шевчука: «Якщо лишатиметься ситуація колоніальної інерції, коли противники України закликають не чіпати питання мови, – це буде поцілунком смерті для української мови і культури. Тоді не буде України, не буде українців. Буде якась ліберальна Росія без Путіна. Але в ній рано чи пізно з'явиться і Путін» [19]. Чи усвідомлюють це очільники держави, журналісти «Прямого» та інших теле- і радіоканалів, працівники Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Міністерства інформаційної політики, Держкомтелерадіо, Ради національної безпеки і оборони України?!

Дуже важливо, щоби студенти – майбутні журналісти і нині діючі журналісти розуміли: в умовах гібридної війни до стандартів журналістської професії потрібно ставитися не стандартно, не традиційно, а неординарно, конструктивно. Мудру, принципово важливу думку висловила журналістка, громадська активістка Єміне Джеппар: «журналісти не можуть бути поза політикою під час війни. Кожен повинен розуміти, що інформація – це зброя». Від того, що і як журналіст пише, говорить по радіо, що показує по телебаченню залежить міць наших національних бастионів, моральний дух захисників України від російських агресорів.

Публіцист Сергій Грабовський слушно наголосив, що «модна нинішня формула західної журналістики про «баланс думок і поглядів» у висвітленні тих чи інших подій – це світоглядна порнографія, яку французький філософ Філіп де Лара афористично сформулював так: «П'ять хвилин для Гітлера, п'ять хвилин для єврея». Ось вам, мовляв, дві правди, обидві рівноцінні, а все інше нас не стосується» [6]. Годі й казати, що такий підхід до висвітлення російсько-української війни не має нічого спільного зі справді найкращими журналістськими принципами, функціями, традиціями, які мають на меті не «сякий-такий баланс думок», а правдивість, компетентність, об'єктивність, свободу слова і морально-суспільну відповідальність. Баланс між білим і чорним – це аморальна сірість. Журналіст насамперед громадянин, патріот, а до цих якостей належить професіоналізм, здатність боротися із внутрішньою і зовнішньою несправедливістю – основною загрозою Україні.

Отже, не треба піддаватися російським маніпулятивним технологіям і зокрема щодо вислову «мова ворожнечі». Українські засоби масової інформації покликані називати українських героїв – героями, подвиг захисників України – подвигом, сепаратистську зраду – зрадою, російську брехню – брехнею, московський злочин – злочиним, російську агресію – агресією, кремлівських блюдолизів – блюдолизами,

російських найманців – аморальними запроданцями. Такий правдивий підхід забезпечується високим рівнем історичних, філософських, політологічних, журналістських знань, авторитетом аргументів, доказів, професійним патріотизмом, громадянською позицією, націєтворною енергією медіасистеми.

Талановитий історик Ярослав Калакура привернув увагу до фальшивої парадигми московських ідеологів про спільну російсько-українську історію, спільну культуру, спільного ворога Росії та України, модель яких всіляко формували у суспільній свідомості, насаджували стереотипи, що єдиним захисником і гарантом існування України є Росія.

Нині маніпулятивна російська пропаганда всілякими способами, формами і методами нав'язує думку, що Росія не воює з Україною, а допомагає, підтримує тих, хто захищає українських громадян від нацистсько-фашистської хунти, що засіла в Києві. Мовляв, білоруси, українці, росіяни – «єдиний народ – русский». «Кремлівський ворог, котрий розраховував на військовий блицкриг, тепер поставив на підрич українського суспільства зсередини» [17], – наголосила історик і літератор Олена Стяжкіна. Цинічна московська гібридна війна спрямована на те, щоби в українських громадян не відбулася деокупація свідомості.

На жаль, досі чимало людей в Україні не розрізняють понять «знати» і «розуміти»: будь-яку маніпулятивну інформацію сприймають за правду, тиражують її, хизуючись своїми «знаннями». У них відсутнє глибоке розуміння сутності інформації на засадах україноцентризму. Це стосується і декотрих політиків, службовців, депутатів, журналістів, які з голосу російських маніпуляторів в умовах московської агресії проти України пропагують нейтральність. Мовляв, мова, культура поза межами добра і зла, поза межами політики й війни. Кому вигідні ці маніпулятивні нав'ювання щодо маргінесу української мови, національної культури? Відповідь на це запитання знаходимо також у зіставленні таких цифр. Керівництво СРСР на розвиток мови, культури в Українській РСР виділяло на людину 3,8 карбованця, а в Російській Федерації ці витрати сягали 12,8 карбованця. Тарифікація інтелектуально-культурної праці в Росії й нині значно вища за національну українську в Україні.

Відомий демограф Артур Віртр наголошував, що синдромами занепаду нації є зменшення народжуваності в країні, еротизація мистецтва, схилення перед чужим та занепад національної культури й мови. Подібну ситуацію, на жаль, спостерігаємо в Україні. Повернення до української родової сутності в сучасних умовах інформаційно-психологічної і військової агресії Російської Федерації проти України означає природну потребу глибинного відчуття і розуміння української національної ідентичності, моральності й духовності. На жаль, окремі наші студенти, а також декотрі діючі журналісти не збагачують себе правдивими, комплексними і системними знаннями, у них відсутнє вміння чітко розставити історичні акценти з урахуванням сучасних політико-ідеологічних, глобалізаційних процесів. Звідси – засилля скандальних, деструктивних, аморальних матеріалів і замовчування, ігнорування суспільно-важливих фактів, подій, явищ, що не сприяє морально-духовному розвитку читачів, глядачів, слухачів, їхньому розумінню інформаційного напливу. Прикладів чимало. Привертаю увагу до такого. У цьому році виповнилося 1165 років давньоукраїнській державі Русь. Нестор Літописець у «Повісті минулих літ» запитав «Откуда есть пошла Русская земля?». І сам відповів: «В літо 852 начаша ся прозивати Русская земля». На жаль, у більшості ЗМІ ця тема поза увагою. Дуже добре, що

газета «Слово Просвіти» опублікувала статтю Ю. Мушкетика «Це повинен знати кожний» (2017. – 20–26 квіт.).

Архиважливо ще і ще роз'яснювати українській, російській, європейській і світовій людності, що спадкоємицею Русі, Київської Русі є Україна (!), а не Московія= Росія. Росіяни і українці – різного роду-племені. Але ми сусіди і треба жити у злагоді та мирі. Це лише залежить від росіян.

Багатьом відомо, який резонанс викликав пост у «Фейсбуці» політтехнолога Дмитра Бачевського під назвою «Журналісте, не стріляй нам у спину!». В інформаційній війні слово – головна зброя. «На кого ти спрямовуєш свою зброю? На ворога чи на свій власний народ?», – запитував Дмитро Бачевський. І наголошував: «Пам'ятай! Коли під виглядом об'єктивності ти запрошуєш до студії ворогів України чи береш у них інтерв'ю, подаєш антиукраїнський погляд, висвітлюєш акції провокаторів – ти стріляєш у нас! Коли ти поширюєш неперевірену інформацію і фейки – ти ще раз стріляєш у нас! Коли ти упродовж тижнів смакуєш бійки політиків чи копірсаєшся в чийсь брудній білизні – ти знову стріляєш у нас! Коли ти розповідаєш, хто кого в черговий раз убив чи розчленував, кого збила машина чи переїхав потяг – ти знову стріляєш у нас! Коли в умовах війни ти виступаєш проти держави – єдиної системної сили, здатної нас захистити, – ти робиш у нас контрольний постріл!

Ще не пізно пригадати, як багато від тебе залежить, і розвернути свою зброю в інший бік! Зроби постріл у ворога! Розкажи нам про наших безстрашних героїв, про сміливі операції та успіхи на полі бою, про дружбу та взаємодопомогу, про людське благородство і честь. Розкажи про успіхи українців у науці, культурі, спорті, про наші плани та перспективи, про наші нехай маленькі, але перемоги! Покажи нам приклади, які надихнуть нас на боротьбу і додадуть нам сил протистояти ворогові! Підтримай тих, хто любить свою країну, й ігноруй тих, хто прагне її знищити!» [1].

Російсько-українська війна – це війна цінностей, світоглядних орієнтирів. Українці завжди були і є будівничими – і в матеріальному, і в духовному сенсі. Для журналістів, для всіх українців, російська агресія – визначальний момент історичної Істини. Адже історична Правда – головна гуманітарна зброя. Пізнаймо Правду – і Правда визволить нас із російського морально-психологічного ярма!

Отже, дотримання принципів на засадах україноцентризму є головним критерієм оцінки діяльності журналістів. Дуже важливо враховувати особливості історії України, яку впродовж століть зросійщували, полонізували, мадяризували, румунізували і навіть чехізували – формували в українців почуття бездержавності, малоросійства, меншовартості, ущербності, рабської покори. Інформаційно-психологічна і військова агресія Російської Федерації проти України диктує особливі умови дотримання принципів журналістської діяльності, глибинною сутністю яких має бути україноцентризм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бачевський Д. Журналісте, не стріляй нам у спину! / Д. Бачевський // День. – 2017. – 31 берез. – 1 квіт.
2. Безансон Ален. Свята Русь / Ален Безансон; пер. із франц. Тараса Марусика. – К.: ТОВ «Видавництво «КЛЮ», 2017. – 112 с.

3. Блюм Роджер. Самоконтроль в засобах масової інформації / Роджер Блюм // Роль мас-медіа у плюралістичному суспільстві : Матеріали міжнародної конференції / За загальною редакцією А. З. Москаленка. – Київ, 1996. – С. 51–57.
4. Бочковський Ольгерд Іпполіт, Сірополко Степан. Українська журналістика на тлі доби / Ольгерд Іпполіт Бочковський, Степан Сірополко. – Мюнхен, 204 с.
5. Грабовський С. Постмодерна доба, війна і журналістика / С. Грабовський // День. – 2014. – 17–18 жовт.
6. Грабовський С. Не «баланс», а об'єктивність / С. Грабовський // День. – 2015. – 4–5 верес.
7. Журналістика: словник-довідник / авт.-уклад. І. Л. Михайлин. – К. : Академвидав, 2013. – 320 с.
8. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-ге вид., перероб і допов. / В. Й. Здоровега. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
9. Костів К. Моральні й етичні засади журналіста / К. Костів // Животко А. Історія української преси / А. Животко. – Мюнхен, 1989 – 1990.
10. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : підручник // В. В. Лизанчук. – К. : Знання, 2006. + компакт-диск. – С. 81–99.
11. Лизанчук В. В. Психологія мас-медіа : підручник / В. В. Лизанчук. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 420 с.
12. Лосєв І. Емоції & аргументи. Як в Україні намагаються увічнити колоніальне становище в гуманітарній сфері / І. Лосєв // День. – 2017. – 8–9 верес.
13. Михайлин І. Л. Журналістика як всесвіт: Вибрані медіадослідження / І. Л. Михайлин. – Х.: Прапор, 2008. – 512 с.
14. Монастирський В. Маніфест Партії Українських Націоналістів (Ідеологія та засади політики) / В. Монастирський. – Львів, 2014. – 56 с.
15. Москаленко А.З. Вступ до журналістики : підручник / А. З. Москаленко. – К.: Школяр, 1997. – 300 с.
16. Огієнко І. І. Наука про рідномовні обов'язки / І. І. Огієнко. – Львів: Українська Академія Друкарства; видавництво «Фенікс» при сприянні фонду «Відродження», 1995. – 46 с.
17. Прокопенко М. «В умовах війни всі «танці нейтральності» – від боягузтва» / М. Прокопенко // День. – 2017. – 11–12 серп.
18. Словник іншомовних слів. За редакцією члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука. – К., 1974. – 775 с.
19. Туркова К. «Двомовність для України – це поцілунок смерті» / К. Туркова // Українське Слово. – 2017. – 5–10 квіт.
20. Шевчук Ю. Мовна шизофренія: російськомовними українцями легко маніпулюють / Ю. Шевчук // Українське Слово. – 2015. – 24–30 черв.
21. Шкляр В. Політичний плюралізм і інформаційний авантюризм / В. Шкляр // Роль мас-медіа у плюралістичному суспільстві : Матеріали міжнародної конференції / За загальною редакцією А. З. Москаленка. – Київ, 1996. – С. 45–47.
22. Яковенко І. Фейк як форма існування / Ігор Яковенко // День. – 2015. – 29–30 квіт.
23. J. Michelet, Les Légendes démocratiques du Nord, Paris, 1968.

UKRAINIAN CENTRISM AS AN INTEGRATIVE PRINCIPLE OF FORMATION OF JOURNALISTIC PROFESSIONALISM

Vasyl Lyzanchuk

*Ivan Franko National University of Lviv
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: vylyzanchuk@gmail.com*

The article deals with the principles of media activity in the current information, i.e. psychological and military aggression of the Russian Federation against Ukraine. Principles are formed, established by people on the basis of laws comprehension, processes of social and political life and their reflection.

Following the principles as a theoretical and methodological basis of the functioning of journalism is the most important criterion of moral and spiritual orientation, professional standards, linguistic and stylistic level, and thematic content of any kind of media. A detailed analysis of the media activity in Ukraine during the Russian hybrid war gives reason to affirm that all the principles of journalism should be based on the principles of Ukrainian centrism, meaning an integrative principle of formation of journalistic professionalism and functioning of media.

Ukrainian centrism is a political and ideological, socioeconomic, moral and spiritual concept of development of restored independence of Ukraine; it is a philosophical and national psychological, a worldview position of a citizen of Ukraine, first of all a journalist. Ukrainian centrism is based on the concept of nationalism, which is the philosophy of the nation's existence, its life, development, humanistic self-affirmation. Chauvinism, fascism, Nazism and communism are a philosophy of enslavement and oppression of other nations. That is why to Ukrainians the main weapon in the information-psychological warfare should be the Truth on the basis of Ukrainian centrism.

Ukrainian media should name Ukrainian heroes as the heroes, the feat of Ukrainian defenders as the feat, separatist betrayal as the betrayal, Russian lie as a lie, Moscow crime as a crime, Russian aggression as the aggression. It is necessary to draw a clear line between good and evil, because «moral neutrality» and «ethical ambivalence» are a serious threat to Ukrainian journalism. True Ukrainian journalist combines national civic position and professional standards. After all, journalistic standards are not faceless, that is not imposing the idea that a journalist is a kind of planetary creature without nationality, that they do not have a homeland.

Ivan Franko considered the type of man-hypocrite, i.e. cunning and false man, as a socio-logically dangerous one in journalism. Today such journalists are called «useful idiots», who an extremely important problem of true coverage of the Russian-Ukrainian war are trying to have idle talk discussions about «the language of hate and journalistic standards». The main requirements of journalistic standards are to submit carefully checked, truthful information, not to lie, not to manipulate, but to be morally honest with readers, viewers, listeners and to be honest with themself.

Russian-Ukrainian war is a war of values and ideological orientations. Ukrainians have always been a builders, both materially and spiritually. For journalists, as well as for all Ukrainians, Russian aggression is the decisive moment of Truth. Consequently, Russian information psychological and military aggression against Ukraine dictates the special conditions of adherence to the principles of journalistic activity the deep essence of which should be Ukrainian centrism.

Key words: principles of journalism, Ukrainian centrism, the truth, Ukrainian language, professional standards, national civilian position, manipulative propaganda, Russian aggression.